

'Ecologisch onderzoek aanleg station Hoevelaken'

*Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden
in het kader van de natuurwet- en regelgeving*

COLOFON

Titel: 'Ecologisch onderzoek aanleg station Hoevelaken'

Subtitel: Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van de natuurwet- en regelgeving

Projectcode: 09336C

Status: Eindrapport

Datum: 4 mei 2010

Auteur: Ing. M. Wallink

Eindredactie: Drs. I. Veeman

Veldonderzoek: Ing. M. Wallink

Opdrachtgever: Gemeente Nijkerk

Contactpersoon: Dhr. M. Loos

.....
EcoGroen Advies BV

Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

F: 038 423 64 65

I: www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2010)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt mits onder vermelding van de bron:

Wallink, M. (2010). Ecologisch onderzoek aanleg station Hoevelaken; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van de natuurwet- en regelgeving. Rapport 09-336C. EcoGroen Advies, Zwolle.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting en conclusies

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en doelstelling	1
1.2	Situatie.....	1
1.3	Algemene opzet en werkwijze	2
2	Gebiedsgericht natuurbeleid	3
2.1	Inleiding	3
2.2	Natuurbeschermingswet 1998	3
2.3	Nota Ruimte.....	4
2.4	Boswet.....	4
3	Flora en fauna van het onderzoeksgebied	5
3.1	Methode.....	5
3.2	Flora	5
3.3	Vleermuizen.....	6
3.4	Overige zoogdieren	8
3.5	Broedvogels.....	9
3.6	Amfibieën.....	10
3.7	Reptielen	11
3.8	Vissen.....	11
3.9	Ongewervelden	12
4	Geraadpleegde bronnen.....	13
Bijlagen		
I Ligging stationslocatie	
II Potentiële vliegroutes vleermuizen	
III Inventarisatiekaart Buizerd- Zwarte kraai	
IV Inventarisatiekaart vissen	
V Factsheet Kleine modderkruiper	
VI Factsheet BERPJE	
VII Wettelijk kader	

Samenvatting en conclusies

Aanleiding en doelstelling

In opdracht van gemeente Nijkerk (contactpersoon dhr. M. Loos) heeft EcoGroen Advies BV ecologisch onderzoek uitgevoerd in verband met de realisatie van een nieuw treinstation in Hoevelaken. De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep op de aanwezige natuurwaarden zijn getoetst aan de Flora- en faunawet en vigerend gebiedsgericht natuurbeleid.

Gebiedsgericht natuurbeleid

Het onderzoeksgebied maakt geen deel uit van een gebied dat is beschermd krachtens de Natuurbeschermingswet en/of Nota Ruimte. Op basis van de afstand, aard van de ingreep en tussenliggende barrières zijn uitstralende effecten op dergelijke gebieden ook niet aan de orde.

Aangezien bomen gekapt worden, kan de Boswet wel een beperkende invloed hebben op de mogelijkheid bomen te kappen. Het wordt aangeraden te achterhalen of de eventueel te verwijderen bomen onder de Boswet vallen.

Aangetroffen en te verwachten soorten

Het onderzoeksgebied bestaat onder andere uit een braakliggend terrein, bosschages, landbouwgrond en een deel van zowel de Hoevelakensche beek als van het grondgebied gelegen tussen de Rijksweg A1 en de spoorlijn.

- In het onderzoeksgebied zijn geen beschermde planten aangetroffen. Wel is een Rode Lijst soort aangetoond. Zwaarder beschermde plantensoorten zijn niet aangetroffen en worden ook niet verwacht in het plangebied;
- Verspreid in het plangebied zijn vaste verblijfplaatsen van enkele algemeen voorkomende laag beschermde zoogdiersoorten te verwachten. Vaste verblijfplaatsen van vleermuizen ontbreken. De voorgenomen plannen hebben ook geen nadelige gevolgen voor mogelijk aanwezige vlieg- en/of jachtroutes en foeragerende vleermuizen. Vaste verblijfplaatsen van overige juridisch zwaarder beschermde zoogdieren zijn niet aangetroffen en worden niet verwacht;
- Het plangebied en de nabije omgeving vormt geschikt broedgebied voor met name vogels van bos en struweel en oevers. Er zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van in gebruik zijnde nesten van vogelsoorten waarvan de nestplaatsen jaarrond beschermd zijn zoals uilen of roofvogels;
- Laag beschermde amfibieënsoorten als Bastaardkikker, Meerkikker, Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander zijn zowel voortplantend als overwinterend aangetoond of te verwachten. Zwaarder beschermde amfibieënsoorten worden op basis van het uitgevoerde veldonderzoek en bekende verspreidingsgegevens niet verwacht;
- In de te verleggen Hoevelakensche beek zijn de beschermde vissoorten Bempje en Kleine modderkruiper aangetoond. Overige beschermde vissoorten zijn ondanks gericht onderzoek niet aangetroffen en wordt zodoende niet verwacht;
- Er zijn geen reptielen of beschermde ongewervelden aangetoond of te verwachten.

Eindconclusies

- Gezien de aanwezigheid van de middelhoog beschermde vissoorten Bempje en Kleine modderkruiper in de Hoevelakensche beek dienen werkzaamheden in het watermilieu uitgevoerd te worden middels één van de volgende opties; 1) aanvragen van een ontheffing, 2) het opstellen van een ecologisch werkprotocol of 3) het werken middels bijvoorbeeld de gedragscode van Unie van Waterschappen. Het wordt aangeraden in overleg met de afdeling Flora- en faunawet van het ministerie van LNV de keuze tussen deze opties te bepalen (zie § 3.8). Onafhankelijk van de te kiezen optie zullen diverse mitigerende maatregelen voor Kleine modderkruiper en Bempje van toepassing zijn;
- Werkzaamheden die broedbiotopen van aanwezige vogels verstoren of beschadigen dienen te allen tijde te worden voorkomen. Dit is voor de meeste soorten mogelijk door gefaseerd te werken en de uitvoering in elk geval op te starten in de periode voor 15 maart en na eind augustus. Overigens wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd, maar is het van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum;
- Voor de in het plangebied (mogelijk) voorkomende laag beschermde plantensoorten, amfibieën en grondgebonden zoogdieren geldt in deze situatie automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor verbodsbepalingen niet worden overtreden.

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding en doelstelling

In verband met de realisatie van een nieuw treinstation in Hoevelaken, heeft gemeente Nijkerk (contactpersoon dhr. M. Loos) EcoGroen Advies BV verzocht op de betreffende locatie ecologisch onderzoek uit te voeren.

De Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 verplichten vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats.

In het voorliggende onderzoek worden, ten behoeve van de onderbouwing van de ruimtelijke planvorming, de consequenties in beeld gebracht van de ruimtelijke ingrepen en vindt toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en vigerend gebiedsgericht natuurbeleid (Natuurbeschermingswet en Nota Ruimte).

Uit de verzamelde informatie volgt onder andere een korte beschrijving van de verwachte effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten en welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) maatregelen eventueel nodig zijn om de functionaliteit van het leefgebied van beschermde soorten te garanderen.

1.2 Situatie

Het onderzoeksgebied bestaat onder andere uit een braakliggend terrein, bosschages, landbouwgrond en een deel van zowel de Hoevelakensche beek als van het grondgebied gelegen tussen de rijksweg A1 en de spoorlijn.

Het station wordt aan de zuidzijde van de rijksweg A1 en ten westen van het viaduct over het spoor en de A1 aan de Stoutenburgerlaan gerealiseerd. Als gevolg van de plannen zal onder bosschage worden gekapt en een deel van de Hoevelakensche beek worden verlegd.

Voor de globale ligging van het onderzoeksgebied en de exacte ligging van de nieuwe stationslocatie wordt respectievelijk verwezen naar figuur 1 en Bijlage I.

Figuur 1: Kaart met de situering van het onderzoeksgebied (gele omlijning).
Kaartbron: Google Earth.

1.3 Algemene opzet en werkwijze

Voorliggend ecologisch onderzoek is gebaseerd op veldonderzoek, beschikbare gebiedskennis, verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4 'Geraadpleegde bronnen') en bekende ecologische principes.

Om inzicht te krijgen in de aanwezige natuurwaarden en beperkingen met betrekking tot de beoogde ruimtelijke ingrepen in het plangebied, zijn twee sporen gevolgd:

- Ten eerste is in kaart gebracht welk gebiedsgericht beleid uitwerking heeft in het gebied (Hoofdstuk 2);
- Ten tweede is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het gebied voorkomen of kunnen voorkomen (Hoofdstuk 3).

2 GEBIEDSGERICHT NATUURBELEID

2.1 Inleiding

In het kader van dit onderzoek wordt, naast de aanwezigheid van beschermde soorten, aandacht besteed aan gebieden met een beschermingsstatus. De volgende wet- en regelgeving is daarbij van belang:

- Natuurbeschermingswet, waarin onder andere opgenomen de Vogel- en Habitatrichtlijn;
- Nota Ruimte, in streekplannen uitgewerkt voor bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), ganzenfoeragegebied en weidevogelgebied.

De beschermingsregimes hebben tot doel de natuurwaarden in de betreffende gebieden veilig te stellen. In sommige situaties dienen ook ruimtelijke ingrepen buiten de begrenzing van deze gebieden getoetst te worden op mogelijke schadelijke uitstralende effecten (zogenaamde externe effecten).

In de onderstaande paragrafen wordt kort ingegaan op de eventuele effecten die de geplande werkzaamheden kunnen hebben op nabijgelegen gebieden met een beschermingsstatus.

2.2 Natuurbeschermingswet 1998

In de Natuurbeschermingswet 1998 is de bescherming geregeld van Habitat- en Vogelrichtlijngebieden - tezamen 'Natura 2000 -gebieden' genoemd - en Beschermde Natuurmonumenten (Ministerie van LNV 2010).

Habitatrichtlijngebieden

Het meest dichtbij gelegen Habitatrichtlijngebied is 'Groot Zandbrink' op een afstand van ongeveer 4 kilometer. Het is een gebied dat zich kwalificeert voor laagveen, droge heide en soortenrijke en heischrale graslanden.

Gezien het ontbreken van een ecologische relatie tussen het plangebied en het Habitatrichtlijngebied kan gesteld worden dat geen effecten op de natuurwaarden van het richtlijngebied zullen optreden. Bovendien zullen ook geen externe effecten optreden.

Vogelrichtlijngebieden

De planlocatie ligt ongeveer 6,7 kilometer van Vogelrichtlijngebied 'Arkemheen' in Gelderland. Dit Vogelrichtlijngebied is van groot belang als overwinterings- en rustgebied voor de soorten Kleine zwaan en Smient. Verder is Bittervoorn als complementaire soort aangegeven. Het omliggende (weide)gebied rond het Vogelrichtlijngebied wordt door Kleine zwaan eveneens gebruikt als foerageergebied. Als een belangrijk foerageergebied voor Kleine zwaan wordt aangetast - ook al ligt het buiten de begrenzing van het Vogelrichtlijngebied - kan er sprake zijn van een externe werking met negatieve effecten.

Het plangebied is gezien de terreingesteldheid en ligging in nabijheid van infrastructuur niet te beschouwen als geschikt gebied voor Kleine zwaan en/of Smient. Ook een eventuele uitstralende werking is gezien de grote afstand uitgesloten. Bovendien is Bittervoorn niet aangetoond of te verwachten in het plangebied. Negatieve effecten op al deze soorten kunnen zodoende worden uitgesloten en negatieve effecten op instandhoudingdoelstellingen van Vogelrichtlijngebied Arkemheen zijn daarom niet aan de orde.

Beschermde Natuurmonumenten

Groot Zandbrink is behalve Habitatrichtlijngebied ook het dichtstbijzijnde Beschermd Natuurmonument waardoor nadere toetsing niet nodig is.

2.3 Nota Ruimte

De Nota Ruimte is één van de structuurschema's waarin de visie van het Rijk over natuur en landelijk gebied is vastgelegd. De Nota richt zich op het behoud, herstel en ontwikkeling van wezenlijke natuurlijke kenmerken en waarden. Vanuit deze doelstelling wordt de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) gerealiseerd en worden ondermeer ganzenfoerageer- en weidevogelgebieden aangewezen.

Het plangebied bevindt zich in zowel de provincie Utrecht als Gelderland, waardoor het van belang is om beide streekplannen te bestuderen.

Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

Volgens de Streekplannen van de Provincie Utrecht en Gelderland behoort de Esvelderbeek beek, gelegen ten zuiden van het plangebied op een afstand van ongeveer 100 meter, tot de Ecologische hoofdstructuur (EHS). Dit betreft het dichtstbijzijnde gebied behorend tot de EHS. De Esvelderbeek is aangeduid als ecologische verbindingzone. Gezien het huidige inrichtingsplan zal de loop van de beek niet worden aangetast.

Gezien de relatief beperkte aard van de ingreep - realisatie klein station - zal geen verstoring optreden op het functioneren van deze ecologische verbindingzone of andere gebieden die tot de EHS behoren.

Natuur buiten de EHS

Ook bepaalde gebieden die buiten de EHS vallen zijn aangegeven als specifieke natuur met bijzondere natuurwaarden (onder andere voor ganzen en weidevogels). De planlocatie ligt volgens beide provincies niet in een gebied dat is aangewezen vanwege deze specifieke natuurwaarden buiten de EHS.

Daarom kan geconcludeerd worden dat er als gevolg van de boogde plannen geen aantasting plaatsvindt van, door de provincies als zodanig aangegeven, gebieden met belangrijke natuurwaarden buiten de EHS.

2.4 Boswet

De Boswet is alleen van toepassing buiten de 'Bebouwde Kom Boswet'. De begrenzing hiervan is door de gemeenteraad vastgesteld (en komt niet standaard overeen met begrenzing van de 'normale' bebouwde kom). De taken op het gebied van uitvoering en handhaving van de Boswet liggen bij de provincies.

Aangezien bomen gekapt worden, wordt het aangeraden te achterhalen of de eventueel te verwijderen bomen onder de Boswet vallen.

3 FLORA EN FAUNA VAN HET ONDERZOEKSGBIED

3.1 Methode

In het kader van voorliggend onderzoek zijn diverse veldbezoeken uitgevoerd. Hierbij zijn voor zover mogelijk de volgende soortgroepen geïnventariseerd: hogere planten, zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden. Zo is bijvoorbeeld de Hoevelakensche beek met een steeknet en waadpak intensief bemonsterd op de aanwezigheid van vissen (en amfibieën). Ook zijn de te kappen bomen geïnspecteerd op aanwezigheid van holten en gaten die gebruikt kunnen worden door holenbroeders of vleermuizen. Daarnaast is op basis van de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4 'geraadpleegde bronnen') en 'expert judgement', een uitspraak gedaan over de mogelijk aanwezige beschermde soorten. Hieronder worden de veldbezoeken nader toegelicht.

Quickscan natuurtoets 2007

Het onderzoek is in eerste instantie gebaseerd op een dagbezoek uitgevoerd op 6 september 2007. Van de resultaten van deze uitgevoerde quickscan natuurtoets is destijds een rapportage opgesteld (Wallink 2007).

Actualiserend onderzoek 2009

In het najaar van 2009 zijn de herinrichtingsplannen definitief geworden en heeft de gemeente Nijkerk bij EcoGroen Advies het verzoek neergelegd om een actualiserend onderzoek uit te voeren. Omdat het onderzoek pas laat in het seizoen is aangevraagd en ingezet was het niet mogelijk om in de optimale onderzoeksperiode van alle soorten onderzoek uit te voeren. Op 2 december jl. heeft EcoGroen Advies een actualiserend veldbezoek uitgevoerd op de locatie. Zowel tijdens het uitgevoerde veldbezoek in 2007 als 2009 is aandacht besteed aan de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet (FFW) en vooral aan de juridisch zwaarder beschermde soorten (tabel 2 en 3). De resultaten van dit actualiserende onderzoek zijn samen met de onderzoeksresultaten uit 2007 verwerkt in een rapportage (Wallink 2010).

Aanvullend onderzoek 2010

Uit de opgestelde rapportage (Wallink 2010) is gebleken dat de mogelijke aanwezigheid van Buizerd aandacht verdient. Aanvullend onderzoek in het daarvoor geschikte seizoen naar de aanwezigheid van een vaste rust- of verblijfplaats van Buizerd in of in de directe nabijheid van het plangebied (april-juni 2010) was daarom noodzakelijk. Dit aanvullende veldonderzoek is inmiddels uitgevoerd op 15 april 2010 en de resultaten zijn verwerkt in voorliggende rapportage.

In dit hoofdstuk worden de relevante soorten uit de onderzochte soortengroepen beschreven die in het onderzoeksgebied en de directe omgeving zijn aangetroffen en te verwachten. Relevante soorten worden in de onderstaande paragrafen kort toegelicht. Een korte toelichting op het beschermingsregime van de FFW is gegeven in Bijlage VII.

3.2 Flora

Tijdens de veldonderzoeken is binnen het plangebied geen beschermde plantensoort aangetroffen. Wel is de Rode Lijst-soort Stomp fonteinkruid (RL 4='gevoelig') aangetroffen in de Hoevelakensche beek. Plantensoorten die staan vermeld op de Rode Lijst worden landelijk in hun voortbestaan bedreigd of zijn recent sterk in aantal achteruit gegaan.

Binnen de kilometerhokken waarin het plangebied gelegen is, maakt het natuurloket geen melding van zwaarder beschermde plantensoorten.

Langs de spoorberm zijn geen zwaarder beschermde soorten aangetoond of te verwachten. Lokaal zijn wel soorten aanwezig die kenmerkend zijn voor droge, zure omstandigheden, maar geschikt biotoop voor zwaarder beschermde soorten als Wilde Marjolein, Veldsalie en Steenanjer ontbreekt.

Vegetatie

Op basis van de aangetroffen soortensamenstelling zijn de volgende ecologische groepen te onderscheiden.

1 'Onkruiden' (o.a. Engels raaigras, Ridderzuring, Vogelmuur, Speerdistel, Boerenwormkruid, Straatgras, Grote weegbree, Gewoon varkensgras, Gewoon herderstasje, Zachte ooievaarsbek, Hanenpoot, Canadese fijnstraal, Bijvoet, Akkerdistel, Middelste teunisbloem, Klein kruiskruid, Heermoes, Harig knopkruid, Smal streepzaad, Perzikkruid, Koolzaad, Parse doventel, Gekroesde melkdistel, Akkermelkdistel, Akkerwinde, Gewone raket, Vlasbekje, Akkerviooltje, Gewone spurrie, Zwaluw tong, Zwarte nachtschade, Driekleurig viooltje en Kweek);

2 'Storings- en natte pionierplanten' (o.a. Kruidende boterbloem, Ruw beemdgras, Lidrus, Moerasdroogbloem en Pitrus);

4a 'Planten van voedselrijke wateren' (o.a. Gewoon sterrenkroos, Puntkroos, Veelwortelig kroos, Drijvend fonteinkruid, Stomp fonteinkruid en Smalle waterpest);

4c 'Planten van voedselrijke oevers' (o.a. Riet, Liesgras, Viltige basterdwederik, Gele waterkers, Rietgras, Grote waterweegbree, Gele lis, Mannagrass, Moeraswalstro en Moerasvergeet-me-nietje);

4d 'Planten van natte ruigten' (o.a. Haagwinde, Bitterzoet, Grote kattenstaart en Gewone engelwortel);

5 'Planten van vochtige en natte bemeste graslanden' (o.a. Smalle weegbree, Gestreepte witbol, Gewone paardenbloem, Gewone hoornbloem, Madeliefje, Kropaar, Veldzuring, Zachte dravik, Grote vossenstaart, Kleine klaver, Gewoon duizendblad, Glanshaver, Grote wederik, Rode klaver, Timoteegrass, Bosbies en Vogelwikke);

6 'Planten van droge, neutrale tot zure omstandigheden' (o.a. Fijn Schapengrass, Sint-Janskruid, Schapenzuring, Gewone rolklaver, Gewoon biggenkruid, Hazenpootje, Oranje havikskruid en Gewoon struisgrass);

8 'Planten van kaalslagen, zomen en struwelen' (o.a. Hondsdraf, Grote brandnetel, Fluitenkruid, Zevenblad, Stinkende gouwe, Kleefkruid, Wilgenroosje, Gewone vlier, Akkerkool, Klein springzaad, Gewone berenklauw, Dagkoekoeksbloem, Witte dovenetel en Gewone hennepnetel);

9 'Bosplanten' (o.a. Klimop, Gewone braam, Gewone esdoorn, Beuk, Amerikaanse vogelkers, Reuzenberenklauw en Bochtige smele).

Gezien de aangetroffen soortensamenstelling van de vegetatie (vooral onkruiden en planten van voedselrijke zomen) zijn verder geen beschermde soorten te verwachten.

Voor de eventuele aanwezigheid van een laag beschermde plantensoort geldt in deze situatie automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet. Aanwezige Rode Lijst- soorten hebben geen wettelijke beschermingsstatus. Het nemen van vervolgstappen voor de soortgroep flora is voor deze situatie niet aan de orde.

3.3 Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en tabel 3 van de Flora- en faunawet en daardoor strikt beschermd.

Vaste verblijfplaatsen

Bebouwing ontbreekt in het plangebied. Alle eventueel te verwijderen bomen zijn geïnspecteerd op aanwezige openingen die kunnen fungeren als invliegopening naar een vaste verblijfplaats. Vanwege het ontbreken van geschikte holten kan de aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen in het plangebied worden uitgesloten.

Vliegroutes

Van veel vleermuissoorten is bekend dat zij gedurende lange tijd gebruik kunnen maken van dezelfde structuren voor de oriëntatie en daarlangs van hun verblijfplaats naar de foerageergebieden trekken. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (bijvoorbeeld rijen woningen, singels en watergangen) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en zodoende beschermd.

In het plangebied zijn enkele potentiële vliegroutes aanwezig (Bijlage II). Het betreft hier zowel de Stoutenburgerlaan inclusief het viaduct over de rijksweg als de Hoevelakensche beek. In onderstaande alinea's wordt beoordeeld of de plannen negatieve effecten (kunnen) hebben op deze potentiële vliegroutes.

Stoutenburgerlaan

De potentiële vliegroute langs de Stoutenburgerlaan is momenteel grotendeels verlicht (zie foto 1). Alleen het viaduct over de Rijksweg en de spoorlijn wordt momenteel niet verlicht. Indien deze route als vliegroute wordt gebruikt, zal dit naar verwachting vleermuissoorten betreffen die niet gevoelig zijn voor verlichting. Ook na realisatie van de plannen blijft er een potentiële vliegroute aanwezig langs de Stoutenburgerlaan en het viaduct. Het betreft dan de opgaande lijnvormige structuur - bestaande uit het talud en bosschages - langs de oostzijde van het viaduct en de te handhaven bosschages (Bijlage II).

Foto 1: Aanwezige verlichting langs Stoutenburgerlaan.

Hoevelakensche beek

De potentiële vliegroute bestaande uit de Hoevelakensche beek kan bijvoorbeeld door Water- en/of Meervleermuis gebruikt worden als vliegroute (zie foto 2). Zo blijkt dat in het verleden boven de ten zuiden van het plangebied gelegen Esvelderbeek diverse Watervleermuizen te zijn aangetroffen (Adviesbureau Mertens 2005). Een deel van de Hoevelakensche beek wordt verlegd ter realisatie van de plannen. Aangezien het nieuwe beektraject wordt aangelegd voordat het oude deel wordt gedempt, zullen de plannen geen gevolgen hebben op deze potentiële vliegroute.

De inrichtingsplannen zullen zodoende niet tot schade aan de migratiemogelijkheden van vleermuizen leiden.

Foto 2: Ligging te verplaatsen traject Hoevelakensche beek.

Foerageergebieden

Met name de randen van de bosschages hebben waarschijnlijk een functie als foerageergebied voor enkele vleermuizen. Foerageergebied van vleermuizen geniet echter binnen de Flora- en faunawetgeving geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie. De exacte betekenis van het plangebied als foerageergebied voor vleermuizen is naar aanleiding van voorliggend onderzoek niet vast te stellen. Wel blijkt dat in de directe nabijheid van het plangebied foeragerende Gewone dwergvleermuizen, Ruige dwergvleermuizen en Watervleermuizen bekend zijn (Adviesbureau Mertens 2005).

Door de geplande ingrepen zal echter geen onmisbaar foerageergebied verdwijnen. Het gebied zal bovendien ook na de herinrichting haar functie behouden als foerageergebied voor vleermuizen.

3.4 Overige zoogdieren

Waterspitsmuis

Tijdens het uitgevoerde veldbezoek van 6 september 2007 bleek de rijk begroeide sloot langs het spoortalud potentieel leefgebied te vormen voor de strikt beschermde Waterspitsmuis (FFW tabel 3). Tijdens het veldbezoek van 2 december 2009 waren de oevers geschoond en situatie dusdanig veranderd, dat de oever geen optimaal leefgebied meer vormt voor Waterspitsmuis. Wegens het ontbreken van optimaal biotoop wordt de soort zodoende ook niet verwacht in het plangebied. Bovendien zullen de oevers onaangestast blijven en zal het marginale leefgebied sowieso behouden blijven.

Ook overige vaste verblijfplaatsen van grondgebonden zoogdieren van tabel 2/3 van de Flora- en faunawet zijn niet aangetroffen en worden op basis van terreinkenmerken en verspreidingsgegevens ook niet verwacht.

Overige zoogdieren

Binnen het plangebied zijn vaste verblijfplaatsen te verwachten van de laag beschermde zoogdiersoorten Bosmuis, Veldmuis, Aardmuis, Dwergmuis, Rosse woelmuis, Huisspitsmuis, Tweekleurige bosspitsmuis, Mol, Wezel, Hermelijn, Konijn, Haas en Egel. Ook is een niet beschermde soort als Bruine rat te verwachten.

Bij de planrealisatie zullen exemplaren en verblijfplaatsen van enkele algemene en laag beschermde kleine zoogdieren verloren gaan. Voor laag beschermde kleine zoogdieren geldt automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze laag beschermde zoogdieren niet aan de orde is.

Schade aan de algemene en laag beschermde zoogdieren kan - indien de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door werkzaamheden uit te voeren buiten de voortplantingsperiode (maart tot augustus). De minst schadelijke periode is september tot december (mits vorstvrij).

3.5 Broedvogels

Alle van nature in Nederland voorkomende broedvogels, hun nesten, eieren en jongen zijn tijdens het broedseizoen strikt beschermd in de Flora- en faunawet. In de regel worden effecten op broedvogels of hun nesten en jongen vermeden door schadelijke of storende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren.

Er is geen systematische broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Tijdens het veldbezoek is de aandacht met name uitgegaan naar de aanwezigheid van jaarrond beschermde nestplaatsen van vogelsoorten.

Broedvogels met jaarrond beschermde nesten

De lijst met vogelsoorten waarvan nesten het hele jaar door beschermd zijn, is op 26 augustus 2009 gewijzigd. Per die datum zijn nesten van Boomvalk, Buizerd, Gierzwaluw, Grote gele kwikstraat, Havik, Huismus, Kerkuil, Oehoe, Ooievaar, Ransuil, Roek, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Wespandief en Zwarte wouw jaarrond beschermd. In deze rapportage is voor de effectbeoordeling deze nieuwe lijst gehanteerd.

Van de hierboven genoemde soorten zijn momenteel geen bewoonde nesten aangetroffen of te verwachten in of binnen de invloedssfeer van de plannen.

Buizerd

Tijdens het veldbezoek in september 2007 is daarentegen wel een Buizerd met territoriaal gedrag aangetroffen in de bosschage in het westelijk deel van het plangebied. Tevens is een horst aangetroffen in deze bosschage die destijds vermoedelijk dienst deed als broedlocatie (bijlage III).

Tijdens het actualiserende veldbezoek van 2 december 2009, overigens buiten het broedseizoen van Buizerd, is Buizerd niet aangetroffen in de nabijheid van de nestlocatie uit 2007.

Tijdens een aanvullend veldbezoek van 15 april 2010 is aangetoond dat Zwarte kraai broedend aanwezig is op de betreffende horst. Met zekerheid staat dus vast dat Buizerd in 2010 de horst niet als nestlocatie gebruikt. Ook in de directe nabijheid van het plangebied is geen bewoond horst van Buizerd aangetroffen, dit terwijl het onderzoek van 15 april binnen de optimale inventarisatieperiode van Buizerd heeft plaatsgevonden.

Overige soorten

Met name de bosschages vormen geschikt broedbiotoop voor algemene broedvogels als Boomkruiper, Boomklever, Winterkoning, Heggenmus, Vink, Merel, Roodborst, Pimpelmees, Koolmees, Houtduif, Tuinfluiter, Groenling, Tjiftjaf, Grote lijster, Zanglijster, Zwartkop, Fitis en Kneu¹.

Bovendien kunnen in de oeverzone van de Hoewelakensche beek en de sloot ten zuiden van spoorlijn mogelijk enkele algemeen voorkomende vogels als Wilde eend, Waterhoen en Meerkoet tot broeden komen.

Gezien de terreingesteldheid van het plangebied heeft het terrein een beperkte betekenis voor weidevogels. Mogelijk komt in het aangrenzende weiland gelegen ten zuiden van de spoorlijn een algemene weidevogel als Kievit tot broeden.

¹ Kneu is opgenomen op de Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten (RL 4, categorie ' gevoelig')

Als gevolg van de beoogde plannen zal terplekke beperkt broedgelegenheid van met name broedvogels van bos en struweel verdwijnen of verstoord kunnen worden, waaronder mogelijk een soort van de Rode Lijst. De gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten komt echter niet in gevaar, omdat in de omgeving van het plangebied voldoende uitwijkmogelijkheden aanwezig zijn.

Het is niet mogelijk ontheffing te verkrijgen voor verbodsbepalingen ten opzichte van broedvogels. Er mogen derhalve geen activiteiten worden ondernomen op locaties waar nesten of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de vogels aanwezig zijn. Werkzaamheden die broedbiotopen van vogels verstoren of beschadigen dienen gefaseerd te worden door uitvoering buiten het broedseizoen van de aanwezige vogels. Voor de meeste broedvogels kan als broedseizoen half maart tot half juli worden aangehouden. De broedperiode verschilt per soort en soms ook per jaar en in het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum.

Indien gewenst bestaat de mogelijkheid om op bepaalde locaties binnen de periode half maart- half juli te starten met de werkzaamheden. Middels een aanvullend veldbezoek moet dan de afwezigheid van broedende vogels in en in de invloedssfeer van de plannen aangetoond zijn. Let hierbij met name op de mogelijke aanwezigheid van een laat broedende soort als Houtduif, deze soort kan tot half november broeden.

De werkzaamheden hoeven niet perse voor het broedseizoen te worden afgerond op voorwaarde dat er geen broedgelegenheid ontstaat voor bijvoorbeeld de opportunistische soorten Scholekster en Oeverzwaluw. Hieronder enkele aanbevelingen om het gebied extra onaantrekkelijk te maken voor broedvogels:

- creëer geen steilwanden waarin Oeverzwaluw kan nestelen;
- voorkom het ontstaan van ruigtestroken.

3.6 Amfibieën

Het veldonderzoek heeft plaatsgevonden buiten de optimale inventarisatieseizoenen van amfibieën. Gedurende het veldonderzoek zijn in het plangebied wel enkele Bastaardkikkers (FFW tabel 1) aangetroffen. Mogelijk vindt voortplanting van deze en andere algemeen voorkomende, laag beschermde soorten als Gewone pad, Meerkikker, Bruine kikker en Kleine watersalamander plaats in de watergangen in en in de directe nabijheid van het plangebied. Naar verwachting fungeert de sliblaag van deze watergangen als overwinteringsgebied voor Bastaardkikker, Meerkikker en/of Bruine kikker en de ruige oevers en strooisellaag als overwinteringsgebied voor Gewone pad, Bruine kikker en/of Kleine watersalamander.

Het betreft allen zogenaamde algemene, laag beschermde soorten waarvoor in deze situatie automatisch een vrijstelling geldt op de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet. Eventuele vervolgstappen - in de vorm van bijvoorbeeld mitigerende en maatregelen - zijn ten aanzien van de soortgroep amfibieën in deze situatie niet noodzakelijk.

Zwaarder beschermde amfibieënsoorten zijn niet aangetroffen en worden op basis van terreinkenmerken en bekende verspreidingsgegevens ook niet verwacht in het plangebied.

Wel is het wenselijk om rekening te houden met amfibieën, omdat het een kwetsbare soortgroep betreft. Daarbij is het belangrijk om te weten wanneer de amfibieën in het plangebied extra kwetsbaar zijn en waar ze zich gedurende het jaar ophouden. Effecten op overwinterende en voortplantende amfibieën kunnen - mits de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door de werkzaamheden uit te voeren buiten de overwinterings- en voortplantingsperiode van amfibieën. De maanden september en oktober zijn in de regel het meest geschikt (minst schadelijk) voor het uitvoeren van werkzaamheden op zowel het land als in of nabij water.

3.7 Reptielen

In het verleden is Ringslang aangetroffen ten zuiden van het plangebied, in de nabijheid van landgoed Stoutenburg. Het is onwaarschijnlijk dat Ringslang voorkomt in het plangebied Dit vanwege het ontbreken van geschikt biotoop. Overige reptielen zijn niet bekend uit de omgeving van het plangebied (Bron: Natuurloket, RAVON en waarneming.nl) en worden gezien de terreingesteldheid ook niet verwacht.

3.8 Vissen

Verspreidingsgegevens

In diverse nabijgelegen kilometer- en uurhokken wordt melding gemaakt van enkele beschermde vissoorten (natuurloket en Ravon). Het betreft hier de middelhoog beschermde Kleine modderkruiper en BERPJE en de strikt beschermde Bittervoorn en Grote modderkruiper.

Resultaten

De watergangen zijn om de circa 5-10 meter intensief bemonsterd met behulp van een steeknet. Daarbij is op de kansrijke locaties intensiever gevist - zoals bij bochten, plekken met oevervegetatie - zodat een beeld van de vissamenstelling verkregen.

Grote modderkruiper en Bittervoorn

Grote modderkruiper en Bittervoorn (beide FFW tabel 3) zijn ondanks het intensief bemonsteren niet aangetroffen. Daarnaast ontbreekt geschikt leefgebied (dikke modderlaag in combinatie met een goed ontwikkelde watervegetatie) voor Grote modderkruiper. Ook Bittervoorn is niet te verwachten, aangezien grote zoetwatermosselen (belangrijk als voortplantingplaats) ontbreken en de soort relatief eenvoudig te vangen is.

Kleine modderkruiper en BERPJE

In de Hoevelakensche beek zijn Kleine modderkruiper en BERPJE (beide FFW tabel 2) aangetroffen. Voor de vangstlocaties wordt verwezen naar Bijlage IV. Van deze soorten zijn met name volwassen exemplaren vastgesteld. Voortplanting van de soorten in de Hoevelakensche beek is ook aannemelijk. Behalve in deze beek komen de soorten niet in het plangebied voor.

In Bijlage V en VI zijn factsheets opgenomen met informatie over de onder andere de leefwijze en de biotoopeisen van Kleine modderkruiper en BERPJE.

Foto 3: Kleine modderkruiper.

Binnen de eind augustus jl. opgestelde 'Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- en faunawet' is het - bij de aanwezigheid van zwaarder beschermde soorten zoals Bermpje en Kleine modderkruiper - noodzakelijk te werken onder bepaalde voorwaarden. Hierbij zijn enkele opties mogelijk, namelijk via het aanvragen van een ontheffing, het opstellen van een ecologisch werkprotocol of het werken middels de gedragscode van de Unie van Waterschappen² (Bijlage VII).

Aangezien het beleid omtrent de 'Aangepaste beoordeling' nog niet uitgekristalliseerd is, wordt het aangeraden in overleg met de afdeling Flora- en faunawet van het ministerie van LNV de juiste optie te bepalen. Bij onlangs uitgevoerde soortgelijke projecten is echter al gebleken dat het aanvragen van een ontheffing door LNV wordt aanbevolen. Onafhankelijk van de te volgen strategie zullen onder andere de volgende mitigerende maatregelen voor Kleine modderkruiper en Bermpje van toepassing zijn:

- Werkzaamheden met schadelijke effecten op het leefmilieu uitvoeren in de minst kwetsbare periode, dus buiten het voortplantingsseizoen en de opgroeiperiode van visbroed (april-augustus);
- Werkzaamheden uitvoeren buiten vorstperiodes;
- Eventueel te verwijderen bagger onderzoeken op aanwezige vis (en amfibieën). Aangetroffen exemplaren uitzetten in geschikte wateren buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden;
- Het dempen van het beektraject 'diervriendelijk' uitvoeren, hetgeen inhoudt dat de werkzaamheden vanaf één kant worden uitgevoerd, zodat de vissen de kans krijgen om voor de machines uit te vluchten. Aan het einde van de sloot moet een ontsnappingsroute aanwezig zijn, of dienen de vissen te worden weggevangen;
- Werkzaamheden uitvoeren onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de aanwezige beschermde soorten.

De gunstige staat van instandhouding voor beide soorten zal niet in gevaar komen, aangezien de soorten in de regio meer voorkomen (Natuurloket en Ravon) en schadebeperkende maatregelen worden getroffen. Daarnaast ontstaat na verlegging van het beektraject weer nieuw geschikt leefgebied voor beide soorten waardoor het oppervlak geschikt leefgebied gelijk blijft.

Overige soorten

Overige beschermde vissoorten zijn niet aangetroffen en worden met name op basis van het veldonderzoek ook niet verwacht. Wel zijn niet beschermde soorten als Tiendoornige stekelbaars, Blankvoorn, Zeelt, Rietvoorn, Snoek, Karper en Riviergrondel aangetroffen.

3.9 Ongewervelden

Enkele strikt beschermde ongewervelden zijn Platte schijfhoren en Gestreepte waterroofkever (beide FFW tabel 3). Van beide soorten zijn geen waarnemingen bekend in of in de omgeving van het plangebied (natuurloket & Huijbregts 2003). Ook tijdens het veldwerk zijn zowel Platte schijfhoren als Gestreepte waterroofkever niet aangetroffen en zodoende worden de soorten ook niet verwacht.

Ook verblijfplaatsen van andere zwaarder beschermde soorten uit de soortgroep ongewervelden zijn tijdens het veldonderzoek niet aangetroffen en gezien hun biotoopeisen, de terreingesteldheid en bekende verspreidingsgegevens worden deze ook niet verwacht in het plangebied. Waarnemingen van losse zwerfende exemplaren zijn echter in principe overal mogelijk.

² Op 29 oktober jl. heeft de Rechtbank Arnhem verklaard dat de gedragscode van de Unie van Waterschappen in strijd is met de huidige regelgeving. Dit besluit is nog niet definitief, maar het is wel van belang de ontwikkelingen hieromtrent in de gaten te houden.

4 GERAADPLEEGDE BRONNEN

- Adviesbureau Mertens (2005). Natuurtoets bestemmingsplanwijziging Stoutenburg te Amersfoort. Wageningen.
- Broekhuizen S., Hoekstra B., Van Laar V., Smeenk C. & Thissen J.B.M. (1992). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV.
- Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (Ravon) (redactie) 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. - Nederlandse fauna 9. nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European invertebrate survey - Nederland, Leiden.
- Dienst Regelingen (2009). Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet. Vastgesteld 26 augustus 2009.
- Dienst Regelingen (2009). Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Vastgesteld 26 augustus 2009.
- Emmerik, W.A.M. & Nie, H.W. de (2006). De zoetwatervissen van Nederland. Sportvisserij Nederland.
- Huijbregts, H. (2003). Beschermde kevers in Nederland (Coleoptera). Nederlandse faunistische mededelingen 19.
- Kapteyn K. (1995). Vleermuizen in het landschap; Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Schuyt & Co Uitgevers en Importeurs BV/ Provincie Noord-Holland, Haarlem.
- Lange, R., R. Twisk, A. Van winden & A. van Diepenbeek (2003). Zoogdieren van West-Europa. Stichting Uitgeverij van de KNNV en VZZ i.s.m. Vereniging Natuurmonumenten.
- Limpens, H. K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en auna (www.minlnv.nl).
- Ministerie van LNV. Natura 2000-gebieden. (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000).
- Ministerie van LNV. Soortendatabase. (www.minlnv.nl/nederlandsesoorten.nl).
- Natuurloket (www.natuurloket.nl).
- Nederlandsesoorten.nl (www.minlnv.nl/nederlandsesoorten.nl)
- Nie, E. de *et al.* (2006)
- Nöllert, A. & C. Nöllert (1992). Amfibieëngids van Europa.
- OVB (2000). De Nederlandse Zoetwatervissen. Een eerste kennismaking.
- Provincie Utrecht (www.utrecht.nl).
- Provincie Utrecht (1998). Werkdocument Soortenbeleid; Onderdeel Fauna, Drukkerij Anraad Utrecht bv, Utrecht.
- Provincie Utrecht (2002). Werkdocument soortenbeleid; Onderdeel Flora, Drukkerij Anraad bv, Nieuwegein.

Provincie Gelderland (2005). Streekplan Gelderland 2005.

Provincie Gelderland (www.gelderland.nl).

RAVON, Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland. (www.ravon.nl)

SOVON Vogelonderzoek Nederland (1996). Broedvogels inventariseren in Proefvlakken, Handleiding Broedvogel Monitoring (BMP). SOVON, Beek-Ubbergen.

SOVON Vogelonderzoek Nederland (2002). Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998 tot 2000. - Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij en European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

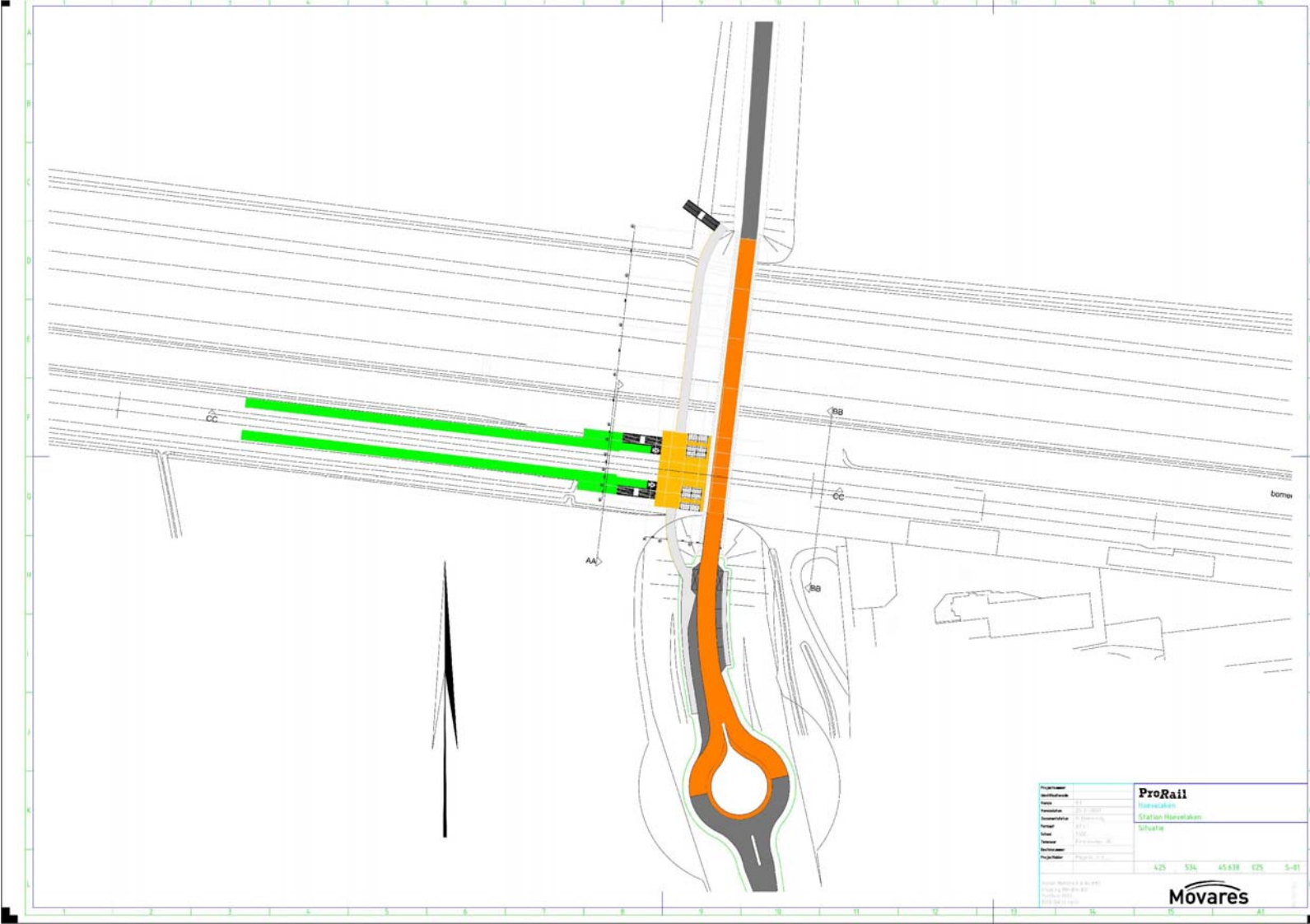
Waarneming.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland).

Wallink, M. (2007). Quickscan natuurtoets station Hoevelaken; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving. Rapport 07-268. EcoGroen Advies, Zwolle.

Wallink, M. (2010). Ecologisch onderzoek aanleg station Hoevelaken; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van de natuurwet- en regelgeving. Rapport 09-336a. EcoGroen Advies, Zwolle.

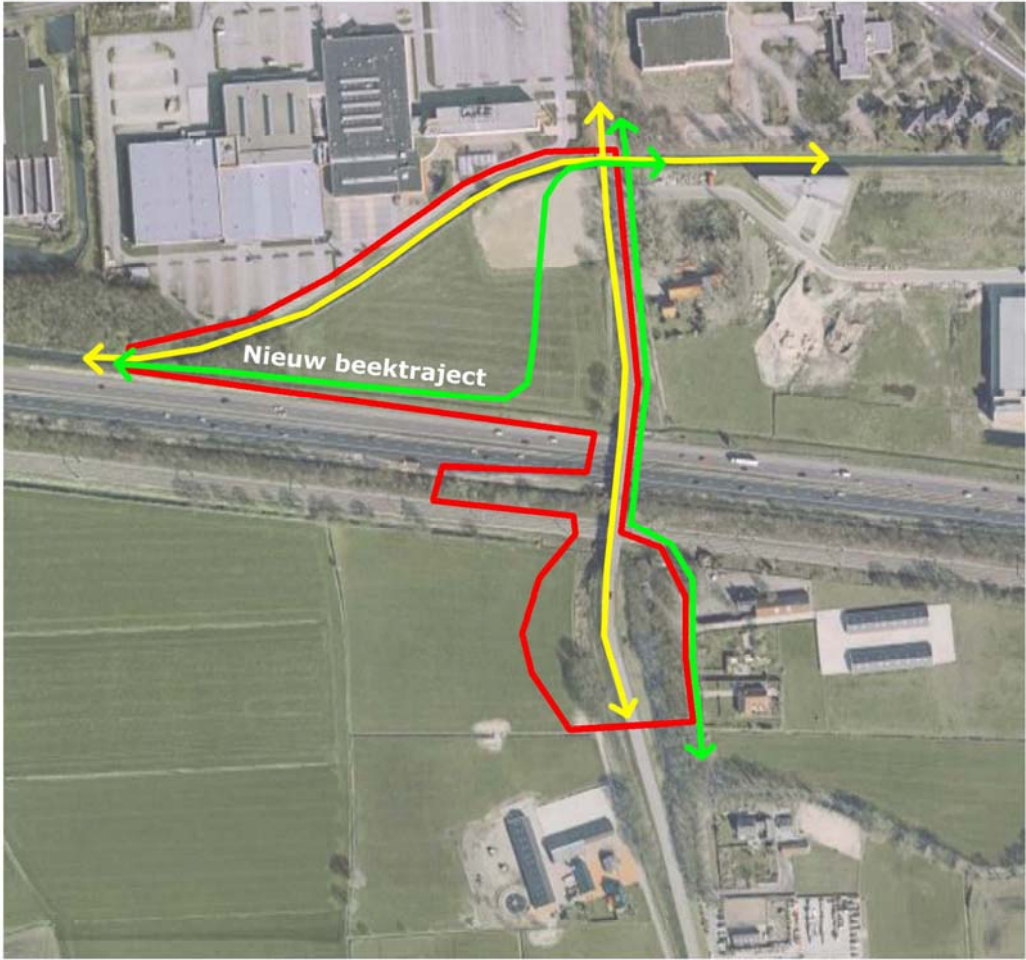
BIJLAGEN

BIJLAGE I: LIGGING STATIONSLOCATIE

BIJLAGE II: POTENTIELE VLEGROUTES VLEERMUIZEN

Ecologisch onderzoek aanleg station Hoevelaken

INVENTARISATIEKAART VLEERMUIZEN

LEGENDA

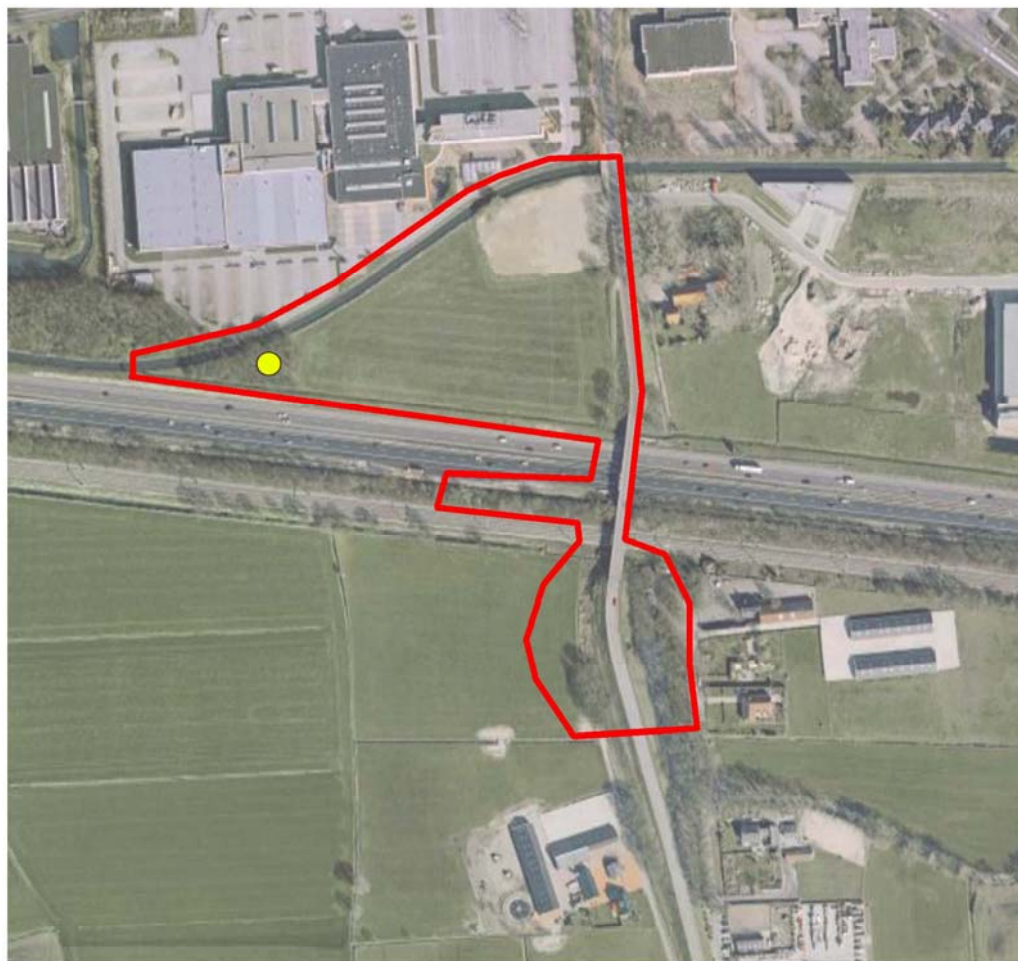
- Potentiele vliegrouete momenteel aanwezig
- Potentiele vliegrouete na uitvoering van de plannen
- Plangebied

inventarisatie 06-09-2007
concept tek. 16-12-2009
def. tek. 29-04-2010

BIJLAGE III: INVENTARISATIEKAART BUIZERD- ZWARTE KRAAI

Ecologisch onderzoek aanleg station Hoevelaken

INVENTARISATIEKAART BUIZERD

LEGENDA

- Buizerdhorst 2007
*(In 2010 niet in gebruik door
Buizerd, maar door Zwarte kraai)*

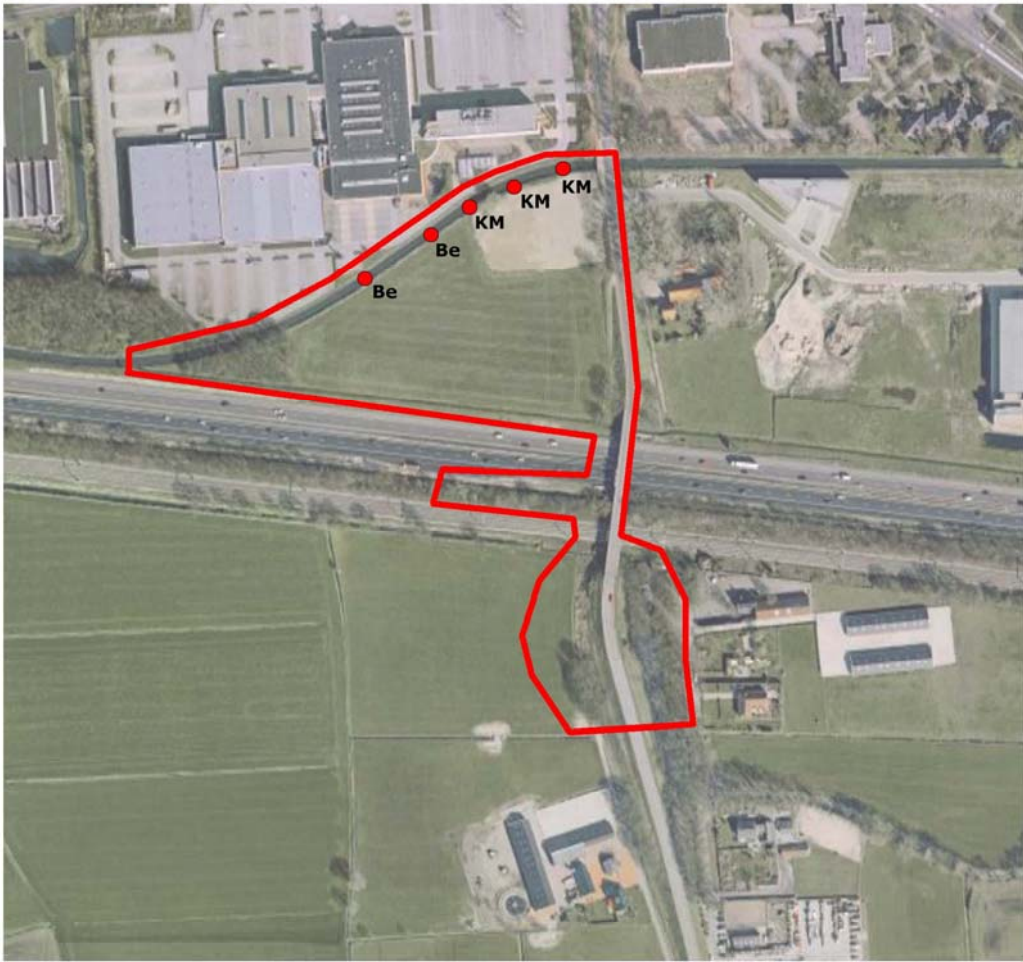

inventarisatie	concept tek.	def. tek.
06-09-2007	16-12-2009	29-04-2010
02-12-2009		
15-04-2010		

© ECOGROEN ADVIES BV 2010

BIJLAGE IV: INVENTARISATIEKAART VISSEN

Ecologisch onderzoek aanleg station Hoevelaken

INVENTARISATIEKAART VISSSEN

LEGENDA

- Be = Bermpje
- KM = Kleine modderkruiper
- Waarneming vissen

inventarisatie 06-09-2007
concept tek. 16-12-2009
def.tek. 29-04-2010

BIJLAGE V: FACTSHEET KLEINE MODDERKRUIPER

Cobitis taenia

Flora- en faunawet: Tabel 2

Rode lijst: Thans niet bedreigd

Trend (voortplanting): Niet afgenomen

Zeldzaamheid (voortplanting): Vrij zeldzaam

Ecologie

Kleine modderkruipers worden aangetroffen in sloten, beken, rivierarmen en meren. Stilstaande en langzaam stromende wateren vormen het ideale biotoop. De soort is aangepast aan een leven op en in de bodem. Door de kleine, weinig elastische zwemblaas met een gering drijfvermogen kan de Kleine modderkruiper op de bodem blijven liggen. Ook is ze, net als de Grote modderkruiper, in staat om gebruik te maken van darmademhaling waardoor ze zuurstofarme situaties kan overleven. Lucht wordt in zulke omstandigheden aan het wateroppervlak ingenomen, om vervolgens via het haarvatenstelsel rond de darmen in de bloedbaan te worden opgenomen. In zandige tot modderige bodems zoekt de vis met zijn kleine bekopening naar kleine diertjes als kreeftjes en insectenlarven of naar organische resten. Het afzetten van de eieren gebeurt bij voorkeur op kale, zandige bodem. In het veenweidegebied kan men kleine modderkruipers ook aantreffen in bredere poldersloten. Dit zijn doorgaans oudere dieren; jonge dieren hebben een voorkeur voor smallere sloten met ondiepe oeverzones. Deze opgroeigebieden warmen namelijk sneller op, bieden voldoende voedsel en zijn moeilijker bereikbaar voor roofvissen als Snoek (*Esox lucius*) en Baars (*Perca fluviatilis*). In tegenstelling tot de Grote modderkruiper wordt de Kleine modderkruiper vaak vergezeld door relatief hoge aantallen van andere vissoorten, zoals Vetje (*Leucaspis delineatus*), Bittervoorn (*Rhodeus sericeus amarus*), Blankvoorn (*Rutilus rutilus*) en Rietvoorn (*Rutilus erythrophthalmus*).

Verspreiding

De Kleine modderkruiper heeft een groot Euraziatisch areaal, dat zich uitstrekt van Zuid-Europa en Zuid-Scandinavië oostelijk tot in Siberië. Lange tijd werd gedacht dat de Kleine modderkruiper binnen Nederland erg zeldzaam was, maar dit blijkt een misvatting. Door vaker en gericht te inventariseren op het voorkomen van kleine vissoorten (o.a. met behulp van schepnetten) is de laatste decennia een beter beeld van de verspreiding van deze soorten verkregen. Hoge aantallen kleine modderkruipers worden aangetroffen in diverse laagveen- en zeekleigebieden evenals in de oeverzones van het IJsselmeer. In de Randmeren worden de dieren ook talrijk aangetroffen temidden van kranswievelden. Ook wordt de soort regelmatig aangetroffen in de rivieren en in traag stromende beken.

Storingsgevoeligheid en effectbeoordeling

Hoewel de soort landelijk gezien niet bedreigd is, kunnen lokale populaties verstoord worden door vermesting en/of achterstallig baggeronderhoud van sloten. Dit kan leiden tot een zuurstofarme omgeving, waarin zich maar weinig macrofauna en waterplanten kunnen handhaven. Door het ontbreken van voedsel wordt de situatie voor de Kleine modderkruiper in dit type sloten onleefbaar. Het baggeren zelf kan echter ook funest voor het voortbestaan van de soort zijn, indien dit te rigoreus gebeurt. Om te voorkomen dat soorten als de Kleine modderkruiper binnen een stelsel van poldersloten verdwijnen, kan men het baggeren het beste gefaseerd uitvoeren.

Bronvermelding & meer informatie over de soorten

Bovenstaande teksten zijn afkomstig van www.minInv.nl/nederlandsesoorten.nl.

BIJLAGE VI: FACTSHEET BERPMPJE

Barbatula barbatulus

Flora- en faunawet:	Tabel 2
Rode lijst:	Thans niet bedreigd
Trend (voortplanting):	Niet afgenomen
Zeldzaamheid (voortplanting):	Vrij zeldzaam

Ecologie

Helder en stromend water in combinatie met schuilmogelijkheden zijn onmisbaar voor BERPMPJE. De soort vermijdt diep water en is vooral te vinden bij een waterdiepte tussen de 2 en 30 centimeter, De hoogste dicheden worden bereikt rond de 25 cm. BERPMPJES zijn echter ook nog te vinden tot een diepte van 70 cm. Het BERPMPJE kan vrij goed tegen lage zuurstofgehalten. De soort blijkt veelvuldige voor te komen in matig organisch vervuilde beken. De soort komt voor op veel bodemtypen voor. Het BERPMPJE houdt zich graag schuil op luwteplaatsen en heeft daarbij een voorkeur voor schaduwplekken tussen planten zoals fonteinkruiden, takken en ander dood hout. Anderse structuren zoals (kunstmatige) meanders, worden niet speciaal opgezocht door de soort.

Verspreiding

Het BERPMPJE is een karakteristieke vis van beken op pleistocene zandgronden in Drenthe, Overijssel, Gelderland, Noord-Brabant en Limburg. Verder zijn er vangsten gedaan in kleine, langzaam stromende rivieren zoals de Overijsselse Vecht en de Kromme Rijn. Het BERPMPJE is geen vis van de grote rivieren en ontbreekt ook in de lage gebieden van Noordwest-Nederland. Tot de jaren '60 van de twintigste eeuw is het BERPMPJE nogal achteruitgegaan in verschillende Limburgse beken, maar na 1990 is de stand weer goed hersteld.

Storingsgevoeligheid en effectbeoordeling

Het BERPMPJE is gevoelig voor kanalisaties, stuwen en migratiebarrières. Daarnaast kan de waterkwaliteit een rol spelen bij eventuele achteruitgang van de soort. Bij het uitvoeren van werkzaamheden en baggeren nabij stuwen en bruggen dient zoveel mogelijk naar het kunstwerk toe uitgevoerd te worden. Door deze werkwijze worden BERPMPJES, die een voorkeur hebben voor harde bodems, en andere kleine vissoorten richting stuw 'gejaagd' waar niet gebaggerd wordt. De minst kwetsbare periode voor het uitvoeren van werkzaamheden is de periode juli t/m september.

Bronvermelding & meer informatie over de soort

Bovenstaande tekst is grotendeels afkomstig van: Emmerik, W.A.M. de *et al.* (2006). 'De Zoetwatervissen van Nederland Ecologisch bekeken'.

BJLAGE VII: WETTELIJK KADER

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- 1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- 2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- 3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- 4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- 5) Een aantal ongewervelden (o.a. *insecten, libellen en kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing

Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling aangepast bij ontheffingsaanvragen voor ruimtelijke ingrepen. Sinds 26 augustus van dat jaar werken we daardoor volgens een nieuw stroomschema (zie volgende pagina). Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren en zijn beschermde soorten aanwezig, dan zijn er vaak twee opties:

1) Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld nesten, migratieroutes en foerageergebied. Als u deze veilig stelt door vooraf mitigerende maatregelen te treffen, heeft u mogelijk geen ontheffing meer nodig. Om zeker te zijn dat uw maatregelen voldoende zijn, kunt u ze vóóraf laten beoordelen door Dienst Regelingen. Als deze voldoende zijn krijgt u een beschikking met daarin de goedkeuring van uw maatregelen. De goedkeuring krijgt u in de vorm van een afwijzing van uw ontheffingsaanvraag. U heeft namelijk geen ontheffing nodig doordat u met uw maatregelen overtreding van de Flora- en faunawet voorkomt.

2) Kan de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort niet worden gegarandeerd door mitigerende maatregelen? Dan dient u een reguliere ontheffingsaanvraag in waarbij de onderstaande vragen gesteld worden:

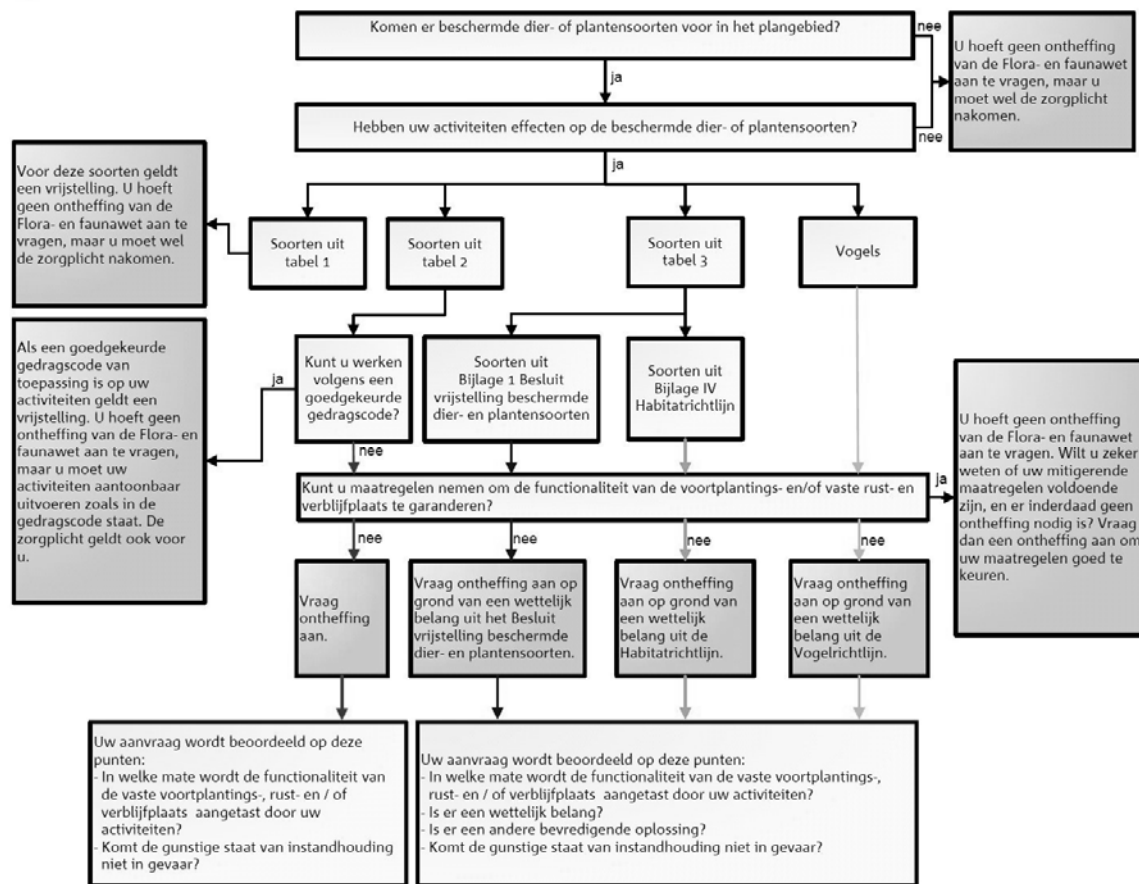
- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Beoordeling Dienst Regelingen

Dienst Regelingen beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. In de praktijk zijn de mogelijkheden voor het verkrijgen van een ontheffing voor die soorten dan ook zeer beperkt, met name voor vogels³.

Toetsingsschema Flora- en faunawet (Bron: Dienst Regelingen 2009. Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- en faunawet).

Rode lijsten

Los van de Flora- en faunawet heeft de Minister van LNV ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd⁴. Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

In deze samenvatting zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.minlnv.nl/Onderwerpen/Natuur. U kunt daar ook verleende ontheffingen inzien.

³ In de Vogelrichtlijn worden alleen de belangen b en d én de veiligheid van het luchtverkeer (belang c) genoemd;

⁴ Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRC/JZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.